

Luna lui decembrie în 27 de zile.

PĂTIMIREA SFÎNTULUI ÎNTÎIULUI MUCENIC ȘI ARHIDIACON ȘTEFAN

Din Faptele apostolilor și din tâlcuirea Sfinților Părinți,
Faptele: 5,1

Domnul nostru Iisus Hristos, după săvârșirea tainelor mântuirii înălțându-Se la cer, și pe Sfântul Duh de la Tatăl trimițându-L, în limbi de foc, și Biserica cea dintâi începând a se înmulți, au căutat elinii, împotriva evreilor. Nu aceia elini care se închinau idolilor, pe care obicei este Sfintei Scripturi a-i numi limbi. Pentru că aceora întru acea vreme încă nu li se deschisese ușa credinței, încă nu li se propovăduise lor cuvântul mântuirii. Că nu degrabă după uciderea lui Ștefan a început a se primi limbile către Biserica celor credincioși, dintru care cel dintâi a fost Corneliu sutașul, pe care când l-a botezat Sfântul Petru, nu a plăcut celor care erau din tăierea împrejur, că a intrat către bărbații care nu aveau tăiere împrejur, și cărteau asupra lui Petru, pînă când le-a spus el lor pentru pînza cea arătată din cer, și așa atunci au tăcut, și slăveau pe Dumnezeu zicînd: Că și limbilor le-a dat Dumnezeu pocăință întru viață. Deci nu din elinii cei ce erau din limbi, cărteau asupra evreilor, în vremea Sfântului Ștefan, ci care erau dintru aceiași evrei, și aceeași Lege o aveau care era dată de Moise, și fiindcă erau risipiți prin toate țările, precum și Sfântul Apostol Iacov scrie: Celor douăsprezece seminții care sunt întru risipire să se bucure. Și se deprinsese limba elinească, însă nu credința și obiceiurile, pentru care pricină și elinii îi numeau pe dînșii ierusalimleni. Așa Gură de Aur: Elini socotesc că-i numesc pe cei ce vorbesc elinește, pentru că aceștia evrei fiind, vorbeau elinește. Deci niște elini ca aceștia care erau din risipire au făcut cărtire, către evreii cei din Ierusalim, că erau trecute cu vederea văduvele lor întru slujbele cele de toate zilele: Una căci li se poruncea lor lucrul cel mai prost, iar alta că nu deopotrivă, ci partea cea mai mică și mai de pe urmă din hrană și din haine se dau lor, atunci Sfinții Apostoli cei doisprezece adunînd toată Biserica cea dintru acea vreme au zis: Nu este cu cuvîntă nouă a lăsa cuvîntul lui Dumnezeu și a sluji meselor. Căutați dar fraților șapte bărbați dintre voi mărturisitori, plini de Duhul Sfînt, și de înțelepciune, pe care îi vom pune peste slujba aceasta. Iar noi vom petrece întru rugăciuni și întru slujba cuvîntului. Și a plăcut cuvîntul acesta al Sfinților Apostoli, înaintea a tot norodului celui credincios. Și au ales pe Ștefan bărbat plin de credință și de Duhul Sfînt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena, și pe Nicolae nemernicul Antiohianul, ale căror nume arată aceasta cum că nu erau de neam din evreii cei din Ierusalim, ci din cei ce locuiau prin părțile elinilor, că și numele lor nu sunt evreiești, ci elinești: Precum Ștefan, care era rudenie cu Saul cel chemat mai pe urmă la credință și la apostolie Pavel, iar Pavel era din părțile Ciliciei din cetatea Tarsului. Deci din elini au ales către slujbă pe acești șapte ca să fie cu plăcerea norodului elinesc, care se scîrbea pentru văduvele lor, cele trecute cu vederea, și așa să se potolească scîrba lor și să înceteze cărtirea. Deci pe aceștia alegîndu-i, i-au adus înaintea apostolilor, iar ei rugîndu-se și-au pus mîinile peste dînșii, și i-au pus pe ei diaconi. Iar Ștefan fiind plin de credință și de putere, era mai întîi între dînșii, pentru aceea și arhidiacon s-a numit, și făcea semne și minuni mari întru noroad,

pe care măcar deși nu le pomenește Scriptura precum și pentru însuși Domnul Hristos, că de s-ar fi scris câte una pare-mi-se că nici în toată lumea nu ar fi încăput cărțile ce s-ar fi scris. Însă fără de îndoială cum zice cum că asemenea cu apostolii fiind Sfântul Ștefan, punându-și mâinile pe bolnavi îi făcea pe ei sănătoși. Încă și puternic fiind bărbat în lucru și în cuvânt, întărea pe credincioși în credință, muștra pe jidovii cei necredincioși, spunându-le lor din Lege și din proroci, cum că cu nedreptate și din zavistie au omorât pe Fiul lui Dumnezeu Mesia cel așteptat din veac. Pentru că odinioară făcându-se cercetare între iudei, și între farisei, și saducheii, și între evreii cei se numeau elini, pentru Domnul nostru Iisus Hristos. Și unii zicând cum că este proroc. Iar alții că este amăgitor. Iar alții că este Fiul lui Dumnezeu. Sfântul Ștefan stând la loc înalt a binevestit tuturor pe Hristos Iisus Domnul nostru zicând: Bărbați frați pentru ce s-au înmulțit răutățile între voi, și s-a tulburat tot Ierusalimul. Fericit este omul care a crezut întru Hristos Iisus, pentru că Acesta este Care a plecat cerurile, și S-a pogorât pentru păcatele noastre, și S-a născut din Sfânta și Preacurata Fecioară, cea aleasă înainte de întemeierea lumii. Acesta neputințele noastre le-a luat și bolile le-a purtat. Că pe cei orbi i-a făcut să vadă, pe cei leproși i-a curățit, și dracii a gonit. Iar ei auzind acestea, se priceau cu dânsul grăind împotriva și hulind pe Domnul cel propovăduit, precum se scrie în Faptele Apostolilor: S-au sculat, zice, oarecare din sinagoga ce se zicea a libertinilor, și a cirineilor, și a alexandrenilor, și a celor din Cilicia, și din Asia, întrebându-se cu Ștefan. Pentru că evreii cei ce viețuiau prin feluri de laturile cele mai depărtate, prin mijlocul elinilor, și aveau în Ierusalim deosebite adunările sale, și erau afară de sinagogurile cele mai mari evreiești, mulțime de sinagoguri, ale altor limbi, sau evrei care viețuiau între alte neamuri, pentru că evreii din fiecare latură la a sa sinagogă sau adunare în Ierusalim își trimiteau copiii săi, ca să se învețe Legea lui Dumnezeu. Încă și ei înșiși în fiecare an venind la închinăciune către Biserica lui Solomon, întru ale sale adunări găzduiau, se adunau, și se învățau, care lucru arătat este din ceea ce scrie în Capul al doilea al Faptelor: Erau, zice, viețuind în Ierusalim iudei bărbați cu bună cuviință dintru toată limba cea de sub cer. Și iarăși partenii, mideni, și elamitenii, și ceilalți, adică evreii cei ce viețuiau în Partia, în Midia, și în Elamiteani, și în celelalte laturi, după cum scrie acolo, care venise în Ierusalim la praznic.

După o asemănare ca aceasta era acolo adunare, și a cilicienilor, și a alexandrenilor, și a cirineilor, iar pentru adunarea libertinilor se povestește, cum că era între evrei un neam osebit, care își trăgea neamul său din evreii aceia, care au fost odinioară robiți de Pompie al Romei, și după aceea li s-a dăruit slobozire, și se numeau liberi, sau liberi, care va să zică slobozi, așa zice și Sfântul Gură de Aur: Libertinii cei ce au fost dăruiti cu slobozenie de la romani, așa se numesc. Că precum viețuiau acolo mulți străini, așa și adunările sale își aveau, unde se cuvenea a se citi și Legea, și a se face rugăciune. Până aici Gură de Aur. Deci aceste adunări, ale libertinilor, ale cirineilor, și altele, întrebându-se cu Sfântul Ștefan, nu puteau a sta împotriva înțelepciunii și a duhului cu care grăia el. Și biruia cu cuvântul adevărului întru acea vreme Sfântul Ștefan trei părți a toată lumea, a Europei, a Asiei, și a Africii. Biruia pe Europa prin libertinii cei veniți din Roma, care este în părțile Europei, biruia pe Asia prin ciliceni care erau din Asia, biruia pe Africa prin cirineii, și prin alexandrini, care erau naștere de ale părții Africii. Iar ei împotriva adevărului celui mai luminos decât soarele, neputând a grăi ceva, s-au aprins de mînie, și cuprinzându-se de zavistie, au invitat pe niște bărbați, care iubeau a grăi minciuni, ca să spună la sinagoga jidovească cea mai mare, ca cum ar fi auzit pe Ștefan grăind cuvinte de hulă asupra lui Moise și asupra lui Dumnezeu. Și cu acest fel de viclesug

invitînd norodul, și pe bătrîni și pe cărturari, și năvălind au răpit pe Sfîntul Ștefan, și l-au dus pe el la adunarea lor înaintea arhierilor, și a toată mulțimea învățătorilor de Lege: Și au pus înainte și martori mincinoși, zicînd: Cum că omul acesta nu încetează a vorbi cuvinte de hulă, asupra acestui loc sfînt și a Legii. Că l-am auzit pe el zicînd: Cum că Iisus Nazarineanul Acesta va risipi locul acesta, și va schimba obiceiurile, pe care ni le-a dat nouă Moise.

Iar Sfîntul Ștefan sta în mijlocul acelei adunări ucigașe, ca un înger al lui Dumnezeu, strălucind cu lumina dumnezeiescului dar precum odinioară Moise. Că s-a proslăvit cu strălucire fața trupului lui, și toți cei ce ședeau în adunare căutînd la dînsul au văzut fața lui, ca fața îngerului. Și a zis arhierul: Oare sunt adevărate cele grăite de martori. Iar sfîntul deschizîndu-și gura sa, a început cuvînt de la Avraam care mai întîi a primit făgăduința venirii lui Mesia, și le-a spus istoria pînă la Moise, vestindu-o pe aceasta cu toată buna cucernicie și cu cinste, aieva arătînd, și grăind împotriva martorilor celor mincinoși, cum că nu este hulitor al lui Moise, nici al Legii lui Dumnezeu celei date prin Moise, ci mai vîrtos adevărînd, cum că părinții lor au fost hulitori aceleia. Nu au vrut, zicea, părinții noștri să o asculte pe ea, ci o au lepădat pe dînsa, și s-au întors cu inimile sale la Egipt. După aceasta surpînd acea mărturie mincinoasă, cum că ar fi hulit, asupra locului celui sfînt, a zis: Solomon I-a zidit Lui Biserică, ca cum ar fi zis: Nu-mi este mie cu neștiință pentru locul cel sfînt, cel rînduit cu bunăvoința lui Dumnezeu, de împăratul Solomon cel înțelept, și cu slava Domnului cea arătată în nor sfînțit. Cinstesc lăcașul cel făcut de mîini întru slava lui Dumnezeu, însă și aceasta mărturisesc, cum că iubește Dumnezeu mai vîrtos a petrece în locașurile cele nematerialnice și nefăcute de mîină, adică în sufletele omenești cele curate. Cel Preaînalt, zicea nu viețuiește în bisericile cele făcute de mîini, precum zice prorocul: Cerul îmi este Mie scaun, și pămîntul reazăm picioarelor Mele. Ce casă Îmi veți zidi Mie, grăiește Domnul? sau care este locul odihnei Mele? Au nu mîina Mea a făcut acestea toate? Apoi umplîndu-se de rîvnă dumnezeiască, precum și Ilie odinioară, a adus cuvînt de mustrare, zicînd către dînșii: Voi cei vîrtoși la cerbice, și netăiați împrejur la inimă, și la urechi, voi pururea vă împotriviți Duhului Sfînt, precum părinții voștri așa și voi. Pe cine din proroci n-au izgonit părinții voștri? Și au omorît pe cei ce mai-nainte au vestit pentru venirea lui Mesia celui așteptat?

Aceste cuvinte ale sfîntului au pornit spre nespusă mînie pe arhierul și pe cărturari, și pe tot norodul cel înrăutățit al iudeilor auzind acestea, și crăpau cu inimile sale, și scrișneau cu dinții asupra lui, iar el nu băga seamă de mînia lor, că era plin de Duhul Sfînt care îl făcea pe el cu bărbăție și de Dumnezeu grăitor. Și căutînd la cer a văzut slava lui Dumnezeu, pe care mai-nainte cu dorire, poftea să o vadă, și cu credință neîndoită se nădăjduia a o dobîndi pe aceea, pe care mai-nainte de vreme a început a o vedea, și ca cum acum din trup, ar fi ieșit primea pîrgă a răsplătirii. A văzut și pe Hristos Iisus Stăpînul și Domnul său stînd, ca cum cu poftă ar fi așteptat venirea lui către Sineși, pînă cînd din trup dezlegîndu-se degrabă către Dînsul va merge, ca unde este Domnul, acolo să fie și sluga Lui, și ceea ce o a văzut singur, pe aceea o a vestit și tuturor strigînd cu mare glas: Iată văd cerurile deschise, și pe Fiul omenesc stînd de-a dreapta lui Dumnezeu, nu a tănuit aceea ce a văzut, precum este obiceiul sfînților a nu arăta la alții descoperirile cele ce li se fac lor de la Dumnezeu, pentru a lor smerenie. Ci Sfîntul Ștefan arătată a făcut acea preaslăvită descoperire. Iar aceasta o a făcut pentru ca credincioșii să se întărească în credință, iar necredincioșii să se rușineze. Încă și pentru ca să adevereze și pe ceilalți mucenici care vreau să se facă după dînsul, cum că celor ce mor pentru Hristos mucenicește, nu le este opreală în văzduh, nu le este vreo împiedicare

despre suirea către înălțime, sau vreo cercare, ci calea dreaptă, cerul deschis, răsplătirea gata, Puitorul de nevoie stînd așteaptă, singură slava Domnului întîmpină pe mucenic în porțile cele cerești. Și pentru aceea întîiul mucenic netăcînd vestește ceea ce o vede, ca cum chemînd după sineși și pe alții către aceeași cunună mucenicească. Iar iudeii cei zavistnici, care se învățase a ucide pe proroci, și care îndrăznise și asupra însuși Domnului Împlinitorul Legii și al prorocilor, nu au suferit a auzi cuvintele cele adevărate, singuri fiind mincinoși, cele grăite de Sfîntul Ștefan. Ci strigînd cu glas mare, își astupau urechile sale și pornindu-se, cu un suflet și-au pus asupra lui mîinile sale cele ucigașe, și scoțîndu-l afară din cetate, precum mai întîi pe Domnul cel ce a binevoit a pătimi afară de poartă, au ucis cu pietre pe sluga Domnului cea bună și credincioasă. Iară și martorii cei mincinoși și ucigașii, pentru ca să le fie mai ușor a arunca cu pietre asupra sfîntului, s-au dezbrăcat de hainele sale și le-au pus pe acelea lîngă picioarele unui tînăr ce se numea Saul, care fiind rudenie și de o semînție cu cel ce se ucidea, mai mult se iuțea asupra lui, rîvnind după Legea cea veche: Saul era, zice, împreună voind la uciderea lui. Ci și Sfîntul Gură de Aur grăiește de aceasta așa: Îi părea rău lui Saul că nu are mîini fără de număr, ca cu toate să ucidă pe Ștefan, dar însă și așa a aflat, ca să-l ucidă pe el cu multe mîini, care erau mîinile martorilor celor mincinoși, pe ale căror haine le străjuia el.

Și deci ucis fiind Sfîntul Ștefan, în Valea lui Iosafat, care este între Eleon și între Ierusalim lîngă pîrîul Cedrului, care avea mulțime de pietre pe lîngă mal. Sta de departe pe oarecare piatră Preacurata Fecioară, cu Sfîntul Ioan Cuvîntătorul de Dumnezeu, privind de sus și rugîndu-se cu sîrguință pentru dînsul către Domnul și Fiul Său, ca să-l întărească pe el întru răbdare, și să primească sufletul lui în mîinile Sale. O cît îi era de dulce sfîntului întîiului mucenic moartea, măcar deși întru cea cumplită ucidere cu pietre, cînd dintru înălțimile cele cerești prea dulcele Iisus, iar din dealurile cele pămîntești cea prea dulce Maică, împreună cu iubitul ucenic se uitau la nevoițele lui! Și multă ploaie de pietre zburînd asupra lui, și cu totul roșindu-se cu sîngele său și acum slăbind cu trupul, și din legăturile cele firești dezlegîndu-se, îl durea inima pentru cei ce-l ucideau pe el, și mai cu sîrguință se ruga pentru dînșii decît pentru sineși. Că pentru sineși stînd drept a zis Doamne Iisuse primește sufletul meu, iar pentru dînșii și genunchile plecîndu-și, și cu glas mare strigînd, a zis: Doamne nu le socoti lor păcatul acesta. Și acestea zicînd, a adormit. Așa s-a săvîrșit bunul nevoitor, așa s-a încununat ca cu niște trandafiri roșii, prin sîngerarea de pietre, întîiul mucenic, și a mers în cerul pe care l-a văzut deschis, către Domnul și Împăratul slavei, ca să împărătească împreună cu Dînsul întru împărăția cea nesfîrșită. Iar arhidiacon a fost pus de sfinții apostoli, degrabă după pogoșirea Sfîntului Duh, și a pățimit întru același an după Înălțarea Domnului în 27 de zile ale lunii lui decembrie, avînd de la nașterea sa pușin mai mult de treizeci de ani, și era frumos la față, iar mai frumos cu sufletul. Iar sfîntul lui trup a fost aruncat spre mîncarea fiarelor și a păsărilor, și a zăcut neîngropat o zi și o noapte. După aceea în noaptea a doua Gamaliel slăvitul acela învățătorul Legii evreiești în Ierusalim, care și singur mai pe urmă a crezut în Hristos, împreună cu fiul său Avelvie, a trimis niște bărbați cinstiți și credincioși, și luînd în taină moaștele sfîntului, le-au dus într-un sat al său care era departe de Ierusalim ca de douăzeci de stadii, ce se chema Cafargamala, și acolo le-au îngropat cu cinste, făcînd deasupra lui mare plîngere. Că cine nu ar fi plîns, zice Gură de Aur, văzînd pe acel miel blînd, ucis cu pietre, și zăcînd mort. Iar după mulți ani bine credincioasa împărăteasa Evdochia soția împăratului Teodosie celui Mic, venind la Ierusalim, la locul acela unde a fost ucis Sfîntul întîiul mucenic Ștefan cu pietre, și s-a roșit pămîntul cu cinstitul lui sînge, a zidit o biserică

prea frumoasă, întru numele lui, și întru cinstea lui Hristos Dumnezeu a Căruia este slava în veci, Amin.